

Alicja Karłowska-Kamzowa

"Gotyckie malarstwo ścienne w Europie środkowowschodniej" - konferencja w Poznaniu i we Wrocławiu

---

Ochrona Zabytków 29/2 (113), 139-140

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

teria i metody planowania ochrony zabytkowych centrów w miastach; Artur Löwe: *Stare Miasto w Sztokholmie*;

Bengt Holtze: *Zakłady hutnicze w Engelsberg (XVIII—XIX w.) jako wiodący szwedzki projekt i realizacja konserwatorska w Europejskim Roku Spuścizny Kulturalnej*.

Szwedzkie sympozjum miało charakter otwartego spotkania wąskiego grona specjalistów, nastawionego na robocze dyskusje i wspólne komentowanie zagadnień przy obiektach. Referaty związane z zespołem klasztornym i kościołem w Vadstene, podobnie jak sesja związana z zamkiem i miastem, odbywały się przy obiektach i łączyły się z wymianą poglądów związanych z konkretnymi, czasami nawet drobnymi szczegółami. W sztokholmskich obradach przeważały tematy ogólne, również jednak podkreślono pryncy-

pia konserwatorskie i przedstawiano oceny do dyskusji. W końcowej dyskusji wystąpili zagraniczni uczestnicy dzieląc się swymi poglądami, podsumowania zaś dokonał przewodniczący sympozjum Torgny Säve-Söderbergh. Była to zatem konfrontacja poglądów szwedzkich i zagranicznych kolegów.

Uwagę polskiego uczestnika zwróciły poważnie zaawansowane konserwatorskie studia przestrzenne w małych miastach i w Sztokholmie, oparte na precyzyjnym rozpoznaniu warunków prawnych, ekonomicznych, społecznych i politycznych. Wielu z nich towarzyszą wydawnictwa przygotowane w formie książek bądź tylko tomów wydanych techniką małej poligrafii. Uznanie wzbudziły wyniki prac konserwatorskich zrealizowanych w Sigtunie (zarówno w zespole kościołów, jak i w obrębie drewnianej zabudowy

miasteczka wzniesionej głównie w wieku XIX, trafna koncepcja utrzymania funkcji mieszkalnej i obsługi turystycznej). Uznanie wzbudziły także liczne wydawnictwa fachowe i propagandowe, wydane z okazji Europejskiego Roku Spuścizny Kulturalnej i trafny dobór wiodących realizacji konserwatorskich przeznaczonych do szerokiego propagowania.

Wydaje się, że spotkania i dyskusje, jakie miały miejsce z okazji szwedzkiego sympozjum, wzbogacające uczestników o wiele spostrzeżeń i przemyśleń, mogłyby również mieć miejsce i w Polsce. Uczestnictwo zagranicznych kolegów mogłoby odegrać istotną rolę w dalszym zacieśnieniu kontaktów zawodowych, jakże potrzebnych w okresie otwartej polityki zagranicznej naszego państwa.

Lech Krzyżanowski

„GOTYCKIE MALARSTWO ŚCIENNE W EUROPIE ŚRODKOWOSCHODNIEJ” — KONFERENCJA W POZNANIU I WE WROCŁAWIU

W dniach od 20 do 23 października 1975 r. Instytut Historii Sztuki zorganizował konferencję pt. *Gotyckie malarstwo ścienne w Europie środkowowschodniej*. Było to pierwsze sympozjum poświęcone temu tematowi w naszej części Europy. Na obrady przybyli przedstawiciele wszystkich ośrodków uniwersyteckich, konserwatorskich i muzealnych (ponad 50 osób) z Polski i zagranicy. Wygłoszono 14 referatów i 1 komunikat. Niezwykle żywa dyskusja toczyła się w Poznaniu, na objeździe śląskim, a zakończona została podsumowaniem we Wrocławiu.

Zagadnienia omówione w referatach i poruszone w dyskusji można podzielić na cztery grupy. Wstępne uwagi historyczne przedstawił prof. dr hab. G. Labuda (Poznań). Rozwinięcie tej problematyki stanowił referat dr V. Dvořákovéj (Praga), która na kanwie powiązań dynastycznych ukazała wędrówkę motywów literackich, kształtowanie się typów ikonograficznych, a także przykłady związków artystycznych między państwami Przemysławidów, Luksemburgów — Andegawenów — Piastów, a później Jagiellonów. Problematyka formalna została poruszona najpierw w aspekcie inspiracji włoskich.

Odnosnie do Węgier problem ten omówiła dr M. Prokopp (Budapeszt), prezentując polichromię kaplicy w Estergom oraz kilka nowo odkrytych obiektów w kościołach prowincjonalnych. Dr K. Stejskal (Praga) przedstawił analizę twórczości czołowego artysty praskiego

trzeciej ćwierci XIV stulecia — Mistrza Cyklu Emauskiego. Malowidłem z Niepołomic poświęcone były referaty dr B. Dąb-Kalinowskiej (Warszawa) i dr E. Śnieżyńskiej-Stołot (Kraków) oraz liczne głosy w dyskusji.

Odrębne problemy formalne reprezentowały dzieła z Pomorza Lewo-odrzańskiego, Meklemburgii, Saksonii i Turyngii, przedstawione w referatach dr G. Baiera (Schwerin), dr. hab. M. Kobera (Lipsk) i dr. J. Schulze (Halle). Zostały jednak wyeksponowane związki między Saksonią i Czechami w czwartej ćwierci XIV i pierwszej połowie XV w.

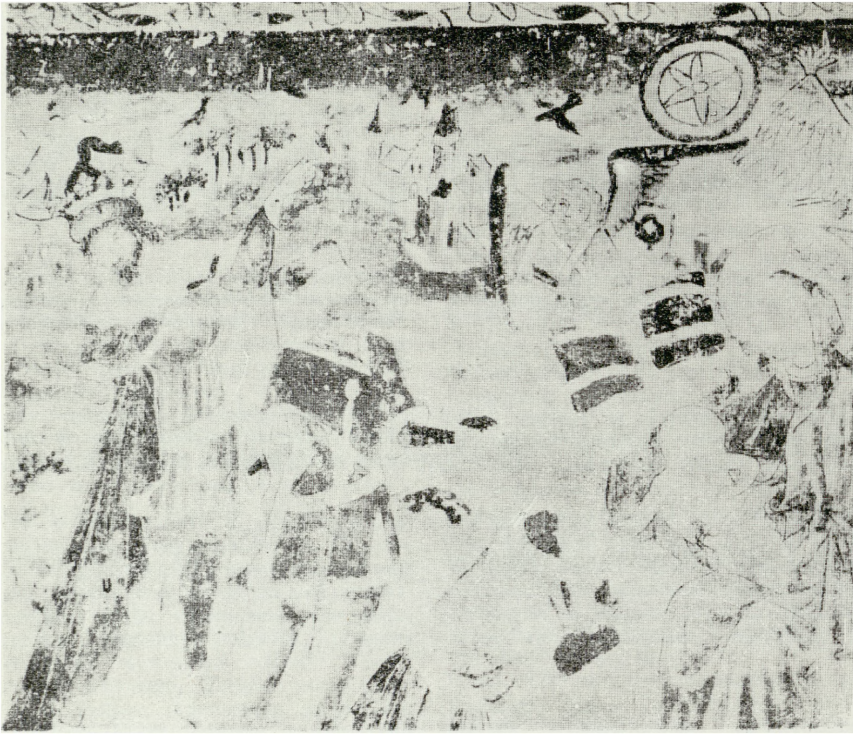
Trzeci zespół zagadnień obejmował zasady kształtowania malarskich dekoracji ściennych w architekturze omawianego regionu i problemy treści tych malowideł. Dr E. Bacher (Wiedeń) na przykładach z terenu Austrii omówił rodzaje malowideł w gotyckich wnętrzach architektonicznych; ich stosunek do przestrzeni zdobionej, działanie barwne i ornamentalne, nadawanie treści architekturze. Uzupełnienia przyniosły wypowiedzi dyskusyjne dr. T. Chrzanowskiego, dr. J. Frycza, dr. J. Gadomskiego. Problem ten poruszyła również w swym referacie doc. dr A. Kamzowa (Poznań). Jej wystąpienie poświęcone było programom treściowym gotyckich malowideł ściennych na terenie państwa polskiego. Przy czym ważne jest ukazanie metod ilustrowania tych programów oraz wprowadzenie wątków aktualizujących. Dr hab. Nickel (Halle) zaprezentował po

1. *Strzelnicy koło Brzegu, kościół filialny, prezbiterium, ściana południowa, fragment sceny Pokłonu Trzech Króli: NM Panna i św. Józef w warsztacie stolarskim; stan po konserwacji wykonane bez uzupełnień*

raz pierwszy przedstawienie pozornie groteskowe, które ilustrowały tematy „nieoficjalne”, wywodzące się z literatury i widowisk misteryjnych. Dr J. Krasa (Praga) na wybranych przykładach ukazał wprowadzenie form nowożytnych w wersji niderlandzkiej i włoskiej, a także treści protohumanistycznych do malarstwa ściennego w Czechach epoki jagiellońskiej. Komunikat mgr J. Skibińskiej pre-

2. Krzyżowice koło Brzegu, kościół filialny, prezbiterium, ściana północna, fragment sceny Foklonu Trzech Króli; stan po odsłonięciu i zabezpieczeniu malowidła (zdjęcia Z. Czarnecki)

zentował nowo odkryte malowidło w Ziębicach, wykonane w latach osiemdziesiątych XV w., w formach wywodzących się z niderlandzkiego nurtu malarstwa tej epoki.

Rodzaje zależności malowideł ściennych od grafiki omówiła doc. dr E. Chojecka (Kraków).

Objazd, mający na celu obejrze-

nie wielu nowo odkrytych i nie publikowanych jeszcze malowideł ściennych Śląska, wywołał żywą dyskusję na temat konserwacji tego typu obiektów. Poruszono najpierw problem dokumentacji. Dr E. Bacher poinformował zebranych, że w Austrii opracowano schemat korpusu średniowiecznego malarstwa ściennego na wzór korpusu

witraży średniowiecznych. Koledzy czescy oświadczyli, że prace nad korpusem malowideł ściennych tej epoki w Słowacji są już ukończone i tom znajduje się w druku. W Instytucie Historii Sztuki UAM jest gotowy katalog gotyckich malowideł ściennych Śląska historycznego; prace będą kontynuowane. Dr J. Frycz postulował wykonywanie szczegółowej dokumentacji — łącznie z teoretyczną rekonstrukcją obiektów zaraz po zakończeniu prac konserwatorskich, przed wyblaknięciem obiektów, które ostatnio następuje szczególnie szybko wobec zanieczyszczenia atmosfery, zwłaszcza w miastach. Drugim problemem, który wywołał żywą dyskusję była dopuszczalna ingerencja konserwatorów w zakresie tzw. scalania, uzupełniania i retuszowania dzieł zachowanych szczątkowo. Dr J. Baier, E. Bacher, A. Kamzowa uważali, że każdy obiekt jest dokumentem historycznym, a uzupełnianie jest jego fałszowaniem. Doc. dr J. Kębliński, dr J. Frycz, mgr W. Tomaszewicz postulowali dostosowanie typu prac do funkcji społecznej, jakie obiekty pełnią obecnie.

Tezy referatów oraz obszernie wypowiedzi w dyskusji dr V. Dvořákovéj, doc. M. Kutznera (Toruń), a także innych uczestników konferencji pozwoliły określić podobieństwo w zakresie treści i formy malarstwa ściennego w Europie środkowowschodniej.

W omawianej epoce stanowiły te ziemie, jak mniemamy, w dużym stopniu samodzielny region artystyczny.

Alicja Karłowska-Kamzowa

„ZABYTKI I ŚRODOWISKO NATURALNE PRAGI” — MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM W PRADZE

Zadaniem sympozjum, które odbyło się w dniach 21—24.X.1975 r. było podsumowanie trzydziestoletnich prac i doświadczeń w dziedzinie konserwacji zabytków i ochrony naturalnego środowiska. Wobec wiodącego znaczenia praskich konserwatorów w Czechosłowacji spotkanie to faktycznie dokonało podsumowania całej problematyki konserwatorskiej naszych południowych sąsiadów. Udział 250 uczestników (w tym 16 zagranicznych — z Polski, NRD, Rumunii, Węgier i ZSRR), bogata tematyka wygłoszonych referatów oraz dyskusja nadały praskiemu spotkaniu wysoką rangę. Był to wielki sukces Praskiego Państwowego Instytutu Ochrony Zabytków i Przyrody (Praskie Stredisko Státni Památkové Péče a Ochrany Přírody) i jego dyrektora Zdzislava Buřivala. Językiem obrad był czeski, ale na bieżąco wszystkie wypowiedzi były tłumaczone na

francuski, niemiecki i rosyjski. Pozwoliło to gościom zagranicznym dokonywać wygodnego wyboru języka interesujących referatów. Udział wysoko postawionych osobistości w uroczystym otwarciu, spotkanie części uczestników z burmistrzem Pragi oraz w Komitecie Praskim KPC były dodatkowymi, ważnymi akcentami. Zjazd uchwalił rezolucję w sprawie oceny dorobku i wyliczenia dalszych kierunków działań. Zamierzona publikacja materiałów konferencji wkrótce nastąpi i czytelnicy polscy będą mogli się zapoznać z pełną dokumentacją. A oto tytuły referatów w kolejności wygłaszania: Zdzislav Buřival: *Trzydzieści lat ochrony zabytków Pragi i jej znaczenie w ochronie środowiska*, Josef Prokůpek: *Udział działań konserwatorskich na praskim zamku w ochronie środowiska*, Vladimír Novotný: *Państwowa ochrona zabytków a Praga*,

Blahomír Borovička: *Przyszłość zabytków w środowisku naturalnym Pragi*, Dobroslav Líbal: *Praga — architektoniczny fenomen Europy*, Konstantin Vukov (Budapeszt): *Badania historycznych konstrukcji w związku z konserwacją zabytków XIX i XX wieku*, Stanisław Brzostowski (Warszawa): *Problemy adaptacji zabytków na potrzeby współczesne*, Jaromír Strejček: *Ochrona krajobrazu i terenów zielonych w aspekcie ochrony środowiska naturalnego*, Lech Krzyżanowski (Warszawa): *Zabytki a świadomość społeczeństwa*, Marie Benešová: *Wpływ zabytków na psychikę*, Josef Mayer: *Spoleczne wykorzystanie zabytków*, Emanuel Poche: *Dorobek trzydziestoletnich badań historii sztuki w historycznym obrazie Pragi*,